

ALTERNATIEVE ROUTE LANGS DE BISKAJE

Ivar en Floris varen in rond de wereld. Ze zijn letterlijk op ontdekkingsreis, op zoek naar inspirerende initiatieven voor een betere, duurzamere wereld. Inmiddels ligt het klassieke Buchanan kits Lucipara2 in de Golf van Biskaje, om vanuit daar door te varen naar Noord-Spanje en West-Portugal. Lukt het ze via een alternatieve Biskajeroute de weergoden te trotseren?

Tekst en foto's Ivar Smits en Floris van Hees

De beste tijd om de Biskaje over te steken is tussen mei en juli, wanneer het weer meestal stabiel is. Daarna neemt de stormfrequentie toe. De zwaarste zuidwesterstormen zijn in de nazomer en de herfst geregistreerd." Aldus predikt de bijbel van de lange-afstandszeiler, Jimmy Cornells World Cruising Routes. Ervaringsdeskundigen beamen het. "Passen jullie goed op? Eind oktober kan het behoorlijk spoken daar. De deining kan zomaar oplopen tot 6 meter," leest Ivar voor vanaf zijn telefoon. Zeilvrienden die in de zomer een redelijk ontspannen vierdaagse Biskaje-oversteek hadden, sturen een bezorgd appje uit Madeira. Maanden na de meeste andere zeilers vertrekken wij eind oktober uit Falmouth. Biedt een alternatieve route over de Biskaje wellicht uitkomst?

In etappes

"Het weerbericht belooft ons twee dagen mooie oostenwind, voordat er een flinke depressie aankomt," meldt Floris. Dat hadden we wel verwacht, dat we geen vijf dagen goed weer zouden hebben om in een keer de Biskaje over te steken. We besluiten dan ook de Biskaje in etappes over te steken. Steeds als het weer het toelaat, varen we een stukje verder. De uitdaging wordt om niet aan lagerwal te geraken. Dat zou moeten kunnen als we de 'Franse eilandroute' kiezen. Volgens de vaarwijzer is het mogelijk en liggen er juweeltjes van plaatsjes en eilanden op ons te wachten. Het grote voordeel van de Franse eilanden is dat ze ankerbaaien en havens aan de oostkant hebben. Ook met stevige wind en golven uit westelijke richting zijn deze nog goed aan te lopen. Op weg naar de Franse eilandroute, moeten we eerst langs de beruchte Chenal du Four en de Raz de Sein. In dit gebied langs de Bretonse kust stroomt het zo hard,

dat je er eigenlijk alleen met stroom mee ongeschonden doorheen komt. Volgens de Reeds moeten we bij beide passages uiterlijk een kwartier voor hoogwater zijn. Maar de passages liggen zo'n 20 mijl uit elkaar en zeilend vanuit Falmouth is het lastig te bepalen wanneer we er precies zijn. Terwijl Floris zich suf rekent, stelt Ivar een alternatief voor: "Waarom gaan we niet buitenlangs?"

"Qui voit Groix, voit sa joie"

Met een aantal vooraf klaargemaakte maaltijden zetten we koers naar Frankrijk. Kort na vertrek varen we tussen een niet aflatende stroom grote containerschepen. Dat is weer even wennen na maanden zonder noemenswaardige ontmoetingen op zee. We houden de ais nauwlettend in de gaten. Nauwkeurig geeft die de verwachte afstand van de schepen aan. Dat geeft wat rust. Als het donker wordt, gidst de vuurtoren van Île d'Ousseant ons voorbij de eilandengroep aan bakboord. We varen verder zuidwaarts en ronden de westkardinaal Chaussée de Sein, voordat we oploeven richting het vasteland. Waar zouden we uitkomen? De wind is zuid-oostelijker dan voorspeld, en de depressie is niet meer ver weg. We berekenen dat we met een lange en een korte slag tijdig bij Île de Groix zouden moeten kunnen uitkomen. Het lukt! Met het laatste licht bereiken we de haven. Niet veel later komt de depressie over. De wind giert door de haven van Port Tudy en de regen klettert op de kajuit, terwijl wij voldaan een opgewarmde maaltijd opsmikkelen. De eerste etappe zit erop! De volgende dag klaart het op en ontvouwt de schoonheid van het eiland zich. Qui voit Groix, voit sa joie - Wie Groix ziet, ziet zijn vreugde. Treffender dan dit Franse gezegde kunnen we het zelf niet beschrijven. We wandelen boven steile kliffen, waaronder witte zandstranden

Aanloop van Bilbao, nog volop zomer hier!

de azuurblauwe zee omhelzen, door bossen in herfstkleuren en langs felgekleurde Bretonse huisjes. Het voelt als een cadeautje dat we hier moesten stoppen. Als we na drie dagen weer vertrekken, omhult mist Île de Groix. Het zouden de laatste wolken van onze oversteek zijn. Al snel klaart het op en blaast de oostenwind een comfortabele 10-15 knopen. Ons plan om eilandhoppend zuidwaarts af te zakken kan overboord. Volgens de weersvoorspelling blijft deze ideale wind nog minimaal drie dagen staan. Wij grijpen deze buitenkans en zetten koers pal zuid. Op naar Bilbao! Het plan is daar een interessant duurzaam initiatief te bezoeken.

Gevleugelde verstekeling

Als we enkele uren op zee zijn, landt plotseling een zichtbaar uitgeput klein vogeltje op het dek. Het beweegt amper nog, maakt geen geluid en ziet er verloren uit. Het is duidelijk een landvogel, te ver van land om ernaartoe te vliegen. Onze verstekeling drinkt een beetje water en eet wat broodkrumels. Intussen bladeren wij door Petersons vogelgids om te zien wie we aan boord hebben. "Een zwartkopgors!" roept Floris triomfantelijk. "Maar hij heeft helemaal geen zwarte kop," reageert Ivar kritisch. "Hij is een zij, die hebben gele koppies." Vogeltje zal nog even aan boord moeten blijven wil het overleven. We komen weliswaar steeds dichterbij Bilbao, maar varen nog steeds zo'n 70 mijl van de kust.

Dankzij het rustige weer is de oversteek buitengewoon comfortabel. We kunnen vrijuit bewegen, koken, schrijven en lezen. Vogeltje biedt het nodige vermaak. Zij wordt steeds vitaler, komt bij en op ons zitten en verkent ook de kajuit. 's Nachts vindt onze gevederde vriendin zelfs een plekje in de kajuit om te slapen. Gelukkig laten kleine vogeltjes alleen kleine poepjes achter. In de ochtend van de derde dag zien we in de verte de bergen van het Baskenland. Toch is het nog een hele dag varen. Ook vogeltje voelt dat de beschaving steeds verder oprukt en vliegt er op een onbewaakt ogenblik vandoor.

Een andere wereld

Terwijl we de haven van Bilbao naderen, komen we in de luwte van hoge kliffen. Het voelt meteen warm. De zeilpakken gaan uit. Overall om ons heen dartelen Spaanse zeilbootjes in de ruime baai, alsof het nog hoogzomer is. We leggen aan in de jachthaven van Getxo, net op tijd om in t-shirt van de avondzon en een aankomst drankje te genieten. Om onze tweede Biskaje-etappe kan een grote rode strik. Op voorhand hadden we dit stuk als lastig ingeschat, maar hadden we niet mooier en rustiger kunnen treffen. De zon, temperatuur van ruim 20 graden en het buitenleven versterken onze euforie. Zij geven ons het gevoel in een andere wereld te zijn beland. De komende dagen wordt dat gevoel versterkt als we met zomerse temperaturen de toeristische hoogtepunten van Bilbao verkennen en ons tegoed doen aan tapas (pintxos) en Spaanse wijn.

Typisch herfstweer

GEBRUIKTE KAARTEN EN PILOTS

- World Cruising Routes – Jimmy Cornell
- Vaarwijzer De Golf van Biskaje – Clemens Kok
- Reeds Nautical Almanak
- Noonsite.com – de online informatiebron voor langeafstand zeilers
- De Portugese website met vaarinformatie over de riviermondingen: bit.ly/2uyVLIW
- Navionics-kaarten op de plotter met ais
- Navionics-kaarten op de iPad
- Gribfiles met mooie animaties via windytv.com
- Bracknell-weer-

TIPS EN BEZIENSWAARDIGHEDEN IN GALICIË

- De Spaanse autonome regio Galicië bestaat de noordwestelijke hoek van het Iberische schiereiland. Het is niet alleen een prachtig vaargebied, de cultuur en natuur nodigen ook uit tot een langer verblijf.
- De Galicische cultuur is alomtegenwoordig: de taal, architectuur (kenmerkend zijn stenen graanschuurtjes) en de keuken (uiteraard veel vis, maar ook kazen zoals de jonge Tetilla-kaas, maisbrood, en wijn zoals de Albariño). Op lokale markten, zoals die in Muros op vrijdag, worden de lokale specialiteiten voor schappelijke prijzen aangeboden en zal de enige rem de maat van je ijskast aan boord zijn.
- De steden en dorpjes aan de Rías ademen geschiedenis uit. Zij hebben vaak nog goed behouden historische centra. Zij trekken veel Spaanse en buitenlandse toeristen, dus is het aan te raden de meest pittoreske buiten het hoogseizoen te bezoeken.
- Het culturele hoogtepunt in de regio is Santiago de Compostella. Goed per bus te bereiken vanaf plaatsen als La Coruña, Muros en Vigo.
- De Rías zijn een ideaal ankergebied. In alle Rías vind je goede beschutting voor vrijwel alle windrichtingen en goede ankergrond en -dieptes. Dit zijn ook goede omstandigheden voor vissers en kwekerijen. Let daarom op voor de vele (onverlichte) visnetten en kwekerijen in de Rías. Varen in het donker is om die reden af te raden.
- Wie havens preferereert, kan voor €10 een lidmaatschap kopen van de vereniging van Galicische havens. Dit geeft recht op korting in de deelnemende havens. Met het lidmaatschap wordt niet groots geadverteerd, je moet er zelf om vragen en de korting wordt pas in de volgende haven toegepast.

Ivar (l.) en Floris bij Cabo de Roca, het meest westelijke punt van vasteland Europa.

Port Tudy, de haven van Île de Groix.

Ook bezoeken we in het Baskenland een unieke multinational: de Mondragón-coöperatie. Binnen dit bedrijf zijn de medewerkers eigenaar en wordt het beleid democratisch bepaald. Het Mondragón-hoofdkantoor zetelt in het gelijknamige bergdorp van het Baskische binnenland. Wij reizen er met de bus naartoe. We worden uitgebreid te woord gestaan en leren er alles of dit fascinerende en succesvolle bedrijf. Mede door de relatief kleine inkomensverschillen is het een mooi voorbeeld van sociaal duurzaam ondernemen. Terug in Bilbao verandert het weer drastisch. Het zomerse weer wordt in een paar uur tijd vervangen door stevige westelijke winden, koude lucht en buien. Metershoge golven bouwen zich snel op. Met veel geweld slaan ze stuk op de pier en het strand. Dit type herfstweer is precies waarom de Biskaje berucht is. Er zit niets anders op dan geduldig af te wachten.

Finisterre: letterlijk eindpunt

Na een volle week wordt ons geduld beloond en opent een wervenster zich. Met hulp van de vaarwijzer identificeren we mogelijke tussenstops langs de Spaanse noordkust. We beseffen dat we nog steeds in de golf van Biskaje zijn en het inmiddels november is. We nemen ons voor alleen te stoppen als we vanwege het weer niet kunnen zeilen. Etappe drie is daardoor heel kort. We vertrekken rond middernacht uit Bilbao en bereiken Santander in de ochtend. Daar wachten we een dag voordat we aan de laatste Biskaje-etappe beginnen. Lovende woorden lezen we over vissersdorpjes verder westelijk, maar de

Met een stevige noordooster langs de Spaanse Noordkust.

wind bepaalt dat we er in drie dagen en nachten voorbijzeilen. Enerzijds vinden we het jammer om deze strek over te slaan, anderzijds beseffen we dat we erg blij mogen zijn met een gunstige noordoostenwind. We zeilen de noordelijke Ría's voorbij, evenals zeilersmekka La Coruña, een bekend einddoel van een Biskajeoversteek. Volgens onze alternatieve route is Kaap Finisterre de plek van bestemming. Nadat we om dit 'einde van het land' heen zijn gevaren, wordt het weer aanzienlijk beter. Grijze luchten maken plaats voor een heerlijke herfstzon. Als het anker valt, kunnen we eindelijk ont-

Kaap Finisterre oftewel *Het einde van de wereld*.

Ivar bij Kaap Finisterre, tevens het einde van de *camino*.

Alleen op de ankerplaats bij de Islas Cíes.

spannen. Hè hè, nu hebben we de Biskaje echt achter ons gelaten. Het etappeplan is geslaagd! Maar welke gevolgen heeft onze planning voor het vaargebied met een na de Biskaje?

Remi in de Ría's

In de vier baaien aan de noordwestkust van Spanje, de zogeheten Rías Bajas, nemen we goed de tijd om de omgeving te verkennen. We bezoeken dorpjes waarover we van andere vertrekkers lyrische verhalen hebben gehoord. En inderdaad: Muros, Cambados, Combarro en Bayona zijn Galicische parels. We hebben alle ruimte om te ankeren in de beschutte baaien en maken veel wandelingen door de prachtige omgeving. In de plaatsen zijn we vaak de enige buitenlanders. De rust en ruimte compenseren het gebrek aan gezelligheid met andere zeilers.

Met een zonnig weerbericht voor de komende dagen vertrekken we vroeg naar de Islas Cíes. Deze drie Atlantische eilanden liggen aan de ingang van de meest zuidelijke Ría, de Ría de Vigo. Ze hebben de status van nationaal park, waardoor je een vergunning nodig hebt om er te ankeren. Via e-mail is deze binnen een dag geregeld. Nog voordat we het anker hebben uitgegoot, heeft de schoonheid van de eilanden en de omringende zee ons al betoverd. Door het kristalheldere water, de witte zandstranden, de dennenbossen en steile bergen wanen we ons in een andere wereld. Is dit echt nog Europa? Wij peddelen naar het strand om ons nieuw ontdekte bountyparadijs te verkennen. Wij zijn het enige jacht op de ankerplaats, de camping is gesloten en de veerboot vaart sinds een maand niet meer. Op het middelste eiland, Isla do Faro, wandelen we de paden volgend naar de vuurtoren Faro Cíes. Het uitzicht is adembenemend mooi: naar het noorden zien we de Rías tot aan Kaap Finisterre. In het zuiden zien we het laatste stukje Galicië. Daarna begint al gauw Portugal.

Luci drijft solitair in de baai waar zomers wel 50 jachten voor anker liggen. De zon kleurt de zee blauwgroen en de middagtemperatuur tikt de 20 graden aan. De combinatie van dit mooie weer met het witte zand is niet te weerstaan, dus terug bij de boot springen we het water in, onze eerste duik sinds Zweden in juli. Heel snel klimmen we er weer uit. In december is ook hier het water gewoon koud.

De volgende dagen verkennen we het noordelijke eiland Isla do Monte Agudo en het zuidelijke eiland Isla de San Martino. De haast maaagdelijke stranden verlokken ons de natuur een beetje te helpen. We vullen wel vier grote vuilniszakken met plastic afval, van flessen tot drankkartons en visgerie. Het voelt alsof op deze manier iets terug kunnen doen. Als er 's avonds een oostelijk windje opsteekt, nemen we afscheid van ons paradijs. De wind is ideaal om langs de westkust naar Porto te zeilen.

Eigenlijk is het bedtijd, maar deze goede wind duurt niet lang en we maken er graag gebruik van. Onder een heldere sterrenhemel zetten we koers naar het zuiden.

Luxe goederentransport

De oostenwind trekt door, en onder de hogewal van de

Naast de *Trés Hombres* in Porto.

Portugese kust maken we flink vaart. Vroeg in de ochtend bereiken we de aanloop bij Porto, een paar uur eerder dan gepland. De rivier de Douro stroomt nog naar buiten en de wind komt ons tegemoet, dus zonder motor is er geen beginnen aan. Het gevecht tegen de rivier duurt gelukkig niet lang. Om de hoek van de golfbreker is de jachthaven en nog voor we hem kunnen oproepen, komt de havenmeester ons tegemoet om ons een ligplaats toe te wijzen.

Niet lang na onze aankomst arriveert het varende vrachtschip *Tres Hombres* in Porto. Zij komen rechtstreeks uit Nederland en zijn dus net als wij laat in het jaar de Biskaje overgestoken. Al jaren zijn we fan van rederij Fairtransport, die zeilschepen gebruikt voor goederenvervoer. Wat een buitenkans om hun vlaggenschip hier te ontmoeten. Wij mogen naast de schoener van 32 meter afmeren en krijgen zo de kans kennis te maken met de bemanning. Kapitein en medeoprichter Andreas Lackner vertelt ons dat ze op weg zijn naar de Cariben. Uit Porto nemen ze lege portvaten mee die aan de overkant van de Atlantische Oceaan worden gevuld met rum. Hun doel is zonder uitstoot van CO₂, roet en zwaveldioxide luxegoederen te vervoeren die elders niet verkrijgbaar zijn, zoals cacao, koffie en rum. Fairtransport wil niet concurreren met de grote gemotoriseerde rederijen. Volgens hen zou uitstootvrij transport de regel moeten zijn, niet de uitzondering. Een groot deel van de huidige scheepvaart is in feite overbodig, aangezien veel spullen plaatselijk zouden moeten kunnen en worden geproduceerd. Dat is de reden waarom Fairtransport alleen maar 'luxe' goederen vervoert die niet lokaal beschikbaar zijn.

Ruige riviermondingen

In Porto wachten we samen met *Tres Hombres* een week lang op gunstige wind. Zij gaan door naar de Canarische Eilanden, wij willen verder zuidwaarts langs de Portugese kust. Behalve de wind houden we ook de deining in de gaten. Stormen ver weg op de Atlantische

ocean kunnen voor flinke deining zorgen aan de Portugese Westkust. Dit kan gevaarlijke zeeën veroorzaken bij ondiepe riviermondingen, zeker als het uitstroomt. Zo ook bij Aveiro. Nadat we een paar dagen hebben geankerd vlakbij dit 'Venetië van Portugal', willen we het gebied weer via de rivier verlaten. We raadplegen een website die de situatie in de riviermondingen monitort, en zien bij ons een geel vlaggetje. 'Veilig voor schepen vanaf 15m' staat er in de toelichting. Nu komen wij bijna een meter te kort voor deze kwalificatie, maar we hebben het volste vertrouwen in onze stevige stalen kits. De wind is goed en bij zonsopgang vertrekken we. De ebstroom staat met 5 knopen flink door. Eenmaal buiten merken we wat voor effect de uitgaande watermassa op de oceaandeining heeft. Steile, brekende golven schudden Luci heen en weer, alsof we in een wasmachine terecht zijn gekomen. Er komen massa's water over en we moeten ons stevig vasthouden. Pas na een paar mijl bereiken we rustiger vaarwater. Gelukkig hadden we bijna alles opgeborgen voordat we vertrokken, alleen wat fruit en brandhout is uit de netjes gevallen en ligt verspreid over de vloer. We komen met de schrik vrij en zijn een les rijker voor de volgende keer als we een rivier in of uitvaren.

Nachtelijke beschermengel

De week voor kerst bereiken we, hoe toepasselijk, Nazaré. Hier merken we dat mooi weer in deze tijd van het jaar zeker geen vanzelfsprekendheid is. We komen schuilen voor de buien en het stormachtige weer dat wordt verwacht. Om ons heen liggen veel vissersboten, waaronder de Jesus de Nazaré. Als dat geen goede bescherming biedt...

Als we 's avonds in onze warme kajuit naar de stromende regen en huilende wind luisteren, klopt onze Finse buurman op ons dek. "Vlug, verplaatsen, het hele ponton is losgeraakt." Hij overwintert hier en spreekt uit ervaring. Eerder deze winter brak al de ketting van een andere drijfsteiger af. Onze hele steiger ligt scheef en beweegt gevaarlijk heen en weer. We moeten snel weg hier. Maar manoeuvreren in dit soort weer is niet veilig. Op dat moment lijkt er van bovenaf te worden ingegrepen. De regen en wind vallen even helemaal weg. We haasten ons om de boten vliegensvlug naar een andere steiger te verplaatsen. Nog geen tel nadat we weer binnen zitten, barst het weer los. Met dank aan onze buurman hebben we schade aan ons en andere boten ternauwernood weten te voorkomen.

Zonnige Kerst

De volgende dag schijnt de zon weer. Terwijl de havenmeester de verboden steiger met een plastic lint ontoegankelijk verklaart, krijgen we bezoek van Ivars ouders. Met een auto vol reserveonderdelen en Nederlandse lekkernijen zijn ze naar ons toe gereden. Het is hartverwarmend om ze na een half jaar weer te zien. Ze logeren aan boord, waardoor we voldoende tijd hebben om bij te praten.

Van Nazaré varen we via een tussenstop in Cascais naar Lissabon. Om optimaal gebruik te maken van de vloed-

stroom op de rivier de Taag, halen we vroeg in de ochtend het anker op. Terwijl we Lissabon naderen, komt de zon op. Zij hult de hele stad in een goudgele gloed. De uitkijktoren Torre de Belém, het Jerónimos klooster en het Champalimaud cultureel centrum sieren de noordoever van de Taag en verlenen de stad een haast magische sfeer. We passeren onder de gigantische Brug van 25 april en meren af in de marina van Alcântara Dock. Ondanks de nabijheid van een containerterminal zijn we blij met de locatie. We kunnen naar de bezienswaardigheden in Belém - Portugees voor Bethlehem - lopen en ook het centrum is niet ver weg. Het is even wennen, zoveel zon en warmte met Kerst. De glühwein slaan we over, maar dankzij de gezelligheid met de familie komen we toch in de stemming.

Alternatieve cadeautjes

Met de familie blikken we terug op onze route en timing voor dit vaargebied. Ook zij hadden hun bedenkingen bij ons plan. Samen stellen we vast dat we geluk hadden met het weer in de Biskaje. Dat kwam natuurlijk ook omdat we de tijd namen om goede weervensters af te wachten. We moesten af en toe schuilen voor depressieweer. Dankzij goede weersvoorspellingen en de moderne middelen om die te ontvangen, konden we daar rekening mee houden en ruim op tijd een goede schuilplaats vinden.

Beloning voor de late oversteek en langere route waren het idyllische Île de Groix en het bruisende Bilbao, die we anders links hadden moeten laten liggen. Ook de rust in het vaargebied na Biskaje ervoeren we als een cadeautje. Pittoreske dorpjes, betoverende ankerplaatsen en bountyeilanden hadden we voor onszelf. Daarbij komt dat er in havens altijd plek was en we van aantrekkelijke laagseizoentarieven konden profiteren. Voor wie geen rekening hoeft te houden met het orkaanseizoen in de Cariben, kan de alternatieve route door de Biskaje dus uitkomst bieden. Met verrassend veel voordelen. ●